

## Parlamenti választások Montenegróban: megváltozott politikai erőviszonyok<sup>1</sup>

### *Bevezetés*

A 2022-ben alapított Európa Most Mozgalom (PES) kevesebb mint egy év alatt a legnagyobb politikai erővé lépett elő Montenegróban. Milojko Spajić és Jakov Milatović vezetésével a párt előbb győzelmet aratott az októberi önkormányzati választásokon mind Podgoricában, mind Danilovgradban, majd az áprilisi elnökválasztásokon a párt alelnöke, Milatović kényszerítette távozásra Milo Đukanović államfőt (Szociáldemokrata Párt, DPS) a szavazatok több mint 60%-ának megszerzésével.<sup>2</sup> A párt támogatottsága tovább nőtt, amit a június 11-i eredmények is igazolnak: a CEMI NGO által közölt adatok alapján az előrehozott parlamenti választásokat a PES nyerte meg, amely koalíciós kormányzásra készülhet.<sup>3</sup>

### *Eredmények, átalakult erőviszonyok*

Június 11-én valamivel több mint 540 ezer választásra jogosult állampolgár adhatta le szavazatát Montenegróban, ugyanakkor az elmúlt évek politikai frusztráltsága erőteljesen érezte hatását: a részvétel a 2020. évi parlamenti (73,4%), majd az áprilisi elnökválasztás (70,2%) után rekordalacsony, 56,2%-os szintet ért el. Az előzetes (PolitPro<sup>4</sup> és CEDEM<sup>5</sup> által készített) felméréseket figyelembe véve az alacsony részvétel inkább a kisebb pártoknak kedvezett, míg a PES a várakozásokkal (~29%) ellentétben a szavazatok 25,6%-át

<sup>1</sup> A gyorselemzés a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3-I-NKE-55 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

<sup>2</sup> CAMUT 2023.

<sup>3</sup> CEMI 2023.

<sup>4</sup> PolitPro 2023.

<sup>5</sup> CEDEM 2023.

(24 mandátum) szerezte meg – mindazonáltal így is maga mögé utasítva a DPS vezette koalíciót, amely a voksok 23,2%-át (21 mandátum) tudhatja magáénak. A 81 fős törvényhozásba összesen kilenc párt(koalíció) delegálhat képviselőket, a két nagy párt mögött a szerbpárti Montenegró Jövőjéért koalíció a szavazatok 14,7%-át (13 mandátum), az Aleksa Bečić és Dritan Abazović vezette, Demokratikus Montenegró és URA pártokat tömörítő centrista koalíció a voksok 12,5%-át (11 mandátum) szerezte meg, míg a Bosnyák Párt (BP) 7,1%-ot ért el.

### ***Tágabb kontextus: politikai instabilitás és gazdasági kihívások***

A 2020. évi választásokon a DPS 30 mandátumot szerzett, amivel több évtizedes kormányzás után került ellenzékbe. A „legkisebb közös többszörös” elvén szerveződő, Zdravko Krivokapić vezette szakértői kormány, majd a bizalmatlansági indítvány hatására 2022 augusztusától ügyvezetőként működő Abazović-kormány instabilitását a Szociáldemokrata Párt nem tudta saját előnyére fordítani, a támogatottságában érzékelhető negatív trend miatt az akkor még államfői pozíciót betöltő Milo Đukanović nem írt ki előrehozott választásokat. Az azóta eltelt időszakban a politikai környezetet a törvényhozás és az államfő közötti ellentét jellemezte: az Alkotmánybíróság testületének határozatkép telensége miatt az októberi önkormányzati választások eredményei februárig nem kerültek jóváhagyásra; Milo Đukanović nem fogadta el Miodrag Lekićet (DEMOS) mint a parlament közös miniszterelnök-jelöltjét, valamint előrehozott választásokat sem írt ki arra hivatkozva, hogy a parlament nem oszlatta fel magát; válaszul a parlament az elnök jogköreit korlátozó jogforrást fogadott el (amelyet a Velencei Bizottság is alkotmányellenesnek minősített).<sup>6</sup> A politikai patthelyzetet tovább súlyosbították az energiaválság gazdasági hatásai: a Montenegrói Statisztikai Hivatal adatai<sup>7</sup> szerint az infláció éves összehasonlításban 2022 decemberére 17,5%-ra (élelmiszer 30,2%-ra), a munkanélküliség 20%-ra nőtt. Mindazonáltal a gazdasági mutatók áprilisra mérséklődni kezdtek (az infláció 8,7%-ra, a munkanélküliség 17%-ra csökkent), ugyanakkor a pozitív adatok előbbi tekintetében az energiaárak csökkenésében, míg utóbbiában a (GDP-növekedést legalább 25%-ban meghatározó) turizmus és vendéglátó szektor újraindulásában keresendő.

---

<sup>6</sup> FELDE 2023.

<sup>7</sup> MONSTAT 2023.

### ***Milojko Spajić és a PES: political gamechangers***

Spajić a Krivokapić vezette szakértői kormányban pénzügyminiszterként kapott helyet, és annak ellenére, hogy megbízatása alig egy évig tartott, számos eredményt ért el: többek között 2021 júliusában az általa vezetett minisztérium három nyugati bankkal írt alá megállapodást a Bar–Boljare-autópálya-projekt kínai finanszírozása kockázatának mérséklésére, valamint az általa és akkor még gazdaságfejlesztési miniszterként dolgozó Jakov Milatović által benyújtott fiskális program az IMF értékelése szerint a gazdaság rövid távú növekedéséhez járult hozzá.<sup>8</sup> A később Európa Most Mozgalmat megalapító vezetőnk népszerűsége a mai napig a gazdasági reformok előmozdításának ambícióján alapszik. A párt a megalakulását követően az októberi 14-i helyhatósági választások többségét megnyerte, illetve Spajić már az áprilisi elnökválasztáson is esélyesnek számított. Habár Spajićot a Központi Választási Bizottság kizárta tekintettel arra, hogy 2019-ben szerb állampolgársággal is rendelkezett, a helyette induló pártalelnök – az önkormányzati választásokon polgármesteri pozícióért induló és győztes –, Milatović megnyerte az államfőválasztást, így a pártelnök a kiírásra került előrehozott parlamenti választásokra koncentrált. A párt igyekezett a DPS támogatottságában keletkező vákuumot betölteni, a korábbi választások politikai kampányainak központi elemeiről (korrupció, nemzetiségek közötti és vallási viták) a fókusz a gazdasági teljesítmények fellendítésére és – az Európai Unióhoz történő csatlakozás feltételeként is meghatározott – reformok irányába terelte. A vizionált intézkedések közvetlenül célozták a társadalmat is, május végén Spajić a minimálbér 700 euróra, a nyugdíjak 450 euróra történő emelését irányozta elő, ami mellett a munkanapok hét órára történő csökkentésére is ígéretet tett.<sup>9</sup> A lépések meghozták a várt hatásokat, a CEDEM májusi felmérésében Jakov Milatović és Milojko Spajić a legnépszerűbb politikusok közé tartozott, megelőzve Aleksa Bečićet, Milo Đukanovićot, valamint Dritan Abazovićot is.<sup>10</sup>

---

<sup>8</sup> KAJOSEVIC 2023a.

<sup>9</sup> KAJOSEVIC 2023b.

<sup>10</sup> CEDEM 2023.

### *Hogyan tovább?*

Habár Milojko Spajić pártja az előzetes felmérésekhez képest szűkebben, de magabiztosan nyerte meg a választásokat, a kormányalakítás nem lesz egyszerű folyamat, és könnyen időigényessé válhat. Az elmúlt években mind a Zdravko Krivokapić vezette koalíció, mind az Abazović vezette kormány törékenynek bizonyult az eltérő pártérdekek miatt, ami bizalmatlansági indítványok elfogadásához és elhúzódó politikai válsághoz vezetett – közvetetten hozzájárulva az EU-integráció stagnálásához is.

Spajić a választások előtt úgy nyilatkozott, hogy a stabil kormány létrehozása érdekében minden parlamenti küszöböt elérő párttal hajlandó tárgyalni, ugyanakkor leszögezte, hogy a PES győzelme esetén a DPS és az URA biztosan nem lesznek a koalíció tagjai. A DPS azért, mert a PES mindenekelőtt Milo Đukanović (volt) pártja leváltásának, a korrupció elleni fellépésnek, valamint az átfogó gazdasági reformoknak az igényéből kovácsolt magának politikai tőkét, amelyet egy ilyen „fúzióval” aligha kockáztatna. A Dritan Abazović vezette URA habár ügyvezető kormányzása idején közelebb állt a PES politikájához, és a leköszönő miniszterelnök június elején még úgy nyilatkozott, hogy az URA és az Aleksa Bečić vezette Demokratikus Montenegró a kormány „gerincét” fogja adni, Spajić döntései megalapozottnak látszanak: egyrésztől szakítani igyekszik az elmúlt két év bizalmatlansági indítványaiban (előbb benyújtóként, majd elszenvetőként) érintett pártokkal, másrésztől a külpolitikai elképzelésekben is eltérések mutatkoznak. Az ügyvezető kormány habár integrációpártiként azonosítja magát, a Bar–Boljare-autópálya-konstrukció kínai hitelezését övező EU-aggályok ellenére március végén újabb egyetértési megállapodást írt alá a kínai Shandong konzorciummal a Budva–Tivat-autópálya megépítésére (54 millió euró).<sup>11</sup> Spajić döntéséhez Abazović azon vádja is hozzájárult, miszerint a PES kampányát az összeomlott Terra kriptovalutavállalat alapítója, a dél-koreai Do Kwon finanszírozta (akinek a kiadatását az Egyesült Államok is követelte), amit a PES visszautasított.<sup>12</sup>

A Demokratikus Front által vezetett Montenegró jövőjéért koalíció királycsináló lehet a kormányalakítás során. A Milan Knežević vezette szerbpartíti tömörülés 2020-ban támogatta a Krivokapić vezette szakértői kormányt, ugyanakkor az elmúlt három évben nem sikerült kormányba kerülnie. A koalíció patronálta a vezetések nemzetközi ambícióit is, mint a NATO-csatlakozás

---

<sup>11</sup> RUDOVIC 2023.

<sup>12</sup> KAJOSEVIC 2023c.

és Koszovó függetlenségének elismerése, de az Oroszországgal szembeni EU-szankciókhoz való csatlakozást már ellenezte 2022 első negyedében. Mindazonáltal a kormányra nemzetközi nyomás helyeződhet egy potenciális összefogás során, a kérdés, hogy a nemzetközi szereplők mely kormánykoalícióban látják a stabilitás garanciáját. A PES előreláthatólag a szerbpárti koalícióval és a nemzeti alapon szerveződő pártokkal kezdhet tárgyalásokat, ugyanakkor ezek sikertelensége esetén az URA-val, illetve a Demokratikus Montenegróval való megegyezés lehetőségét is alternatívaként szükséges számításba vennie.

### *Eddig sima, és úgy tűnik, fordított sem lesz*

Milojko Spajić a mielőbbi kormányalakításban érdekelt. A vezetés első intézkedései között a gazdasági reformok végrehajtása szerepelhet, ami a nemzetközi környezet viszontagságaira tekintettel a kormányzatnak rövid távon hamar politikai tőkét kölcsönözhet. Az európai uniós integráció előmozdítását a korábbi kormányok is politikájuk középpontjába helyezték, aminek relációjában a PES is kontinuitást mutat. Mindazonáltal a belpolitikai célkitűzések elérésével szemben az integrációt érintő külpolitikai eredmények felmutatása nehezebb lehet: az integrációt érintő kérdésekben a potenciálisan szerbpárti kormánypártok az instabilitás jegyeit hordozhatják; másrésről a csatlakozási fejezetek lezárásának technikai részét nehezítheti valamennyi uniós intézmény (Európai Bizottság, Európai Parlament) apparátusának cserélődése 2024-ben.

2023. június 16.

### *Felhasznált irodalom*

- CAMUT, Nicolas (2023): In Montenegro Election, Youthful Ex-Minister Milatović Beats Longtime Leader. *Politico*, 2023. április 3. Online: [www.politico.eu/article/montenegro-jakov-milatovic-election-president-race/](http://www.politico.eu/article/montenegro-jakov-milatovic-election-president-race/)
- CEDEM (2023): *Political Public Opinion of Montenegro*. 2023. május. Online: [www.cedem.me/wp-content/uploads/2023/05/Prezentacija-MAJ-2023-FINALE-23h-ENG.pdf](http://www.cedem.me/wp-content/uploads/2023/05/Prezentacija-MAJ-2023-FINALE-23h-ENG.pdf)
- CEMI (2023): *Građansko nadgledanje parlamentarnih izbora 2023 – Resultati na osnovu uzorka*. 2023. június 11. Online: [www.izbori.cemi.org.me/#/](http://www.izbori.cemi.org.me/#/)
- FELDE András Bence (2023): Elhúzódó politikai válság, közelgő államfőválasztás Montenegróban. *Ludovika.hu*, 2023. március 17. Online: [www.ludovika.hu/blogok/messze-lato/2023/03/17/elhuzodo-politikai-valsag-kozelgo-allamfovalasztas-montenegroban/](http://www.ludovika.hu/blogok/messze-lato/2023/03/17/elhuzodo-politikai-valsag-kozelgo-allamfovalasztas-montenegroban/)

- KAJOSEVIC, Samir (2023a): Miloško Spajic – Political Game Changer in Montenegro or Populist Showman? *Balkan Insight*, 2023. február 8. Online: <https://balkaninsight.com/2023/02/08/miloško-spajic-political-game-changer-in-montenegro-or-populist-showman/>
- KAJOSEVIC, Samir (2023b): Centrist Newcomers Eye Breakthrough in Montenegro's Early Elections. *Balkan Insight*, 2023. június 6. Online: <https://balkaninsight.com/2023/06/06/centrist-newcomers-eye-breakthrough-in-montenegros-early-elections/>
- KAJOSEVIC, Samir (2023c): Montenegro Opposition Party Denies Funding from Crypto Fugitive. *Balkan Insight*, 2023. június 7. Online: <https://balkaninsight.com/2023/06/07/montenegro-opposition-party-denies-funding-from-crypto-fugitive/>
- MONSTAT (2023): *Statistical Office of Montenegro Data*. 2023. június 11. Online: [www.monstat.org/eng/](http://www.monstat.org/eng/)
- PolitPro (2023): *Election Trends and Current Polls for Montenegro*. 2023. június 11. Online: <https://politpro.eu/en/montenegro>
- RUDOVIC, Milos (2023): Montenegro Pushes Ahead with New Chinese Project Despite Previous Debt Controversy. *Radio Free Europe*, 2023. április 26. Online: [www.rferl.org/a/montenegro-chinese-highway-debt-controversy/32380787.html](http://www.rferl.org/a/montenegro-chinese-highway-debt-controversy/32380787.html)